

Talli- ja hobuseomaniku vastutuse olemus

Maarja Teder, Marti Hääl
Luiga Mody Hääl Borenius

Hiljutise Harju Maakohtu lahendiga mõisteti ratsamatka ajal hobuse seljast kukkunud ratsutaja kasuks välja 30 000 krooni suurune kahjuhüvitis ja kohtukulud. Kehavigastustega lõppenud õnnetuse põhjustas see, et tavaliselt rahumeelne hobune hakkas ootamatult galopeerima, mistõttu algaja ratsanik ei suutnud sadulas püsida. Kohtus hüvitise väljamõistmise aluseks oli võlaõigusseaduse (VÕS) § 1060, mille järgi loomapidaja vastutab looma poolt tekitatud kahju eest. Otsus ei ole veel lõplik, ent sellegipoolest tõstatab kirjeldatud kohtulahend mitmeid olulisi küsimusi talli- ja hobuseomanike vastutuse olemusest.

Loomapidaja vastutust reguleeriv säte on üks karmimaid terves võlaõigusseaduses, sest see kohustab looma järelevaatajat hüvitama looma poolt tekitatud kahju hoolimata sellest, kas tema tegevusele üldse midagi ette heita saab. Juriidilises keeles on tegemist riskivastutusega ehk süüst sõltumatu vastutusega, mis kaasneb igasuguse tavapärasest ohtlikuma tegevusega (levinuid näide on mootorsõidukijuhid, kes vastutavad näiteks jalakäija vigastamise eest ka siis, kui nad liiklesid kõiki eeskirju järgides). Seaduse kohaselt kuulub ka inimeste seas looma pidamine tavapärasest ohtlikumate tegevuste kategooriasse, sest looma käitumine võib olla täiesti ettearvamatu ja inimese poolt kontrollimatu. Seetõttu peab looma omanik või järelevaataja arvestama, et ükskõik kui hoolas ta ka ei oleks ja kui rangeid ohutusmeetmeid ei rakendaks, on ta siiski alati oma hoolealuse tegude eest vastutav. Kannatanu jaoks teeb see olukorra muidugi lihtsamaks, sest hüvitise saamiseks on vaja ära tõen dada vaid see, et talle on looma poolt kahju tekitatud ning kui suur see kahju on.

Loomapidajate olukorra teeb eriti keeruliseks asjaolu, et seadus ei näe otsesõnu ette ühtegi vastutuse välistamise võimalust. Kui liiklusõnnetuses jalakäijat vigastanud mootorsõiduki juht suudab näidata, et õnnetuse põhjustas hoopis vääramatü jõuna käsitletav sündmus või kannatanu enda süü, siis vabaneb ta osaliselt või täielikult vastutusest. Niisiis on loomapidaja oma neljajalgse sõbra käitumise eest vastutav isegi siis, kui looma käitumise tingis mõni selline asjaolu, mida loomapidaja ei oleks saanud ette näha ega ära hoida - nt kui hobune kabja all pröksuva oksa heli peale ehmub ning ratsaniku seljast heidab. Ratsutamisteenuse pakkujatel võib põhjendatult tekkida küsimus sellest, kas on õiglane rakendada kõigi looma käitumise ohvriks langenud inimeste puhul sama reeglit. Kas on õige pidada võrdsest kannatanuks näiteks võõralt koeralt pureda saanud tervisejooksjat ning inimest, kes hobuse selga istudes ennast vabatahtlikult ohuolukorda seab? Selge on see, et õnnetusi juhtub ka rahulike ja inimsõbralike hobustega - piisab väikesest ehmatuses või komistamisestki. Loomapidaja vastutuse selle aspekti kohta puudub kahjuks selgitav kohtupraktika, kusjuures hobuseid ja ratsanikke puudutavaid kohtuvaidlusi ei ole varem Eestis üldse esinenud. Seetõttu on hetkel ebaselge ning pelgalt teoreetilisel pinnal lahendatav küsimus, kas sellistel juhtudel võiks hobusepidaja toetuda VÕS § 139 lõikele 1 ehk n.õ kanda osa vastutusest kannatanu arvele. See paragrahv küll ei välista loomapidaja vastutust, ent

võimaldab vähendada kahjuhüvitise suurust juhul, kui kannatanu on osaliselt kahju tekkimise eest vastutav. Mitmete kodu- ja välismaiste õigusteadlaste arvates on selle põhimõtte rakendamine „ohtliku“ meelelahutuse harrastamise puhul põhjendatud, sest kannatanu on enamasti sellise tegevuse riskidest teadlik ning peaks õnnetusjuhtumi korral vähemalt osaliselt vastutust kandma.

Loomapidaja vastutuse küsimus on ka mujal Euroopa riikides vastakaid seisukohti tekitanud. Valdavalt on kasutusel Eestiga sarnane reegel, mille kohaselt loomapidaja vastutab sõltumata oma süüist. Samal ajal aga piiravad mitmete riikide tsiviilseadustikud seda vastutust nt vääramatu jõu jms loomapidajast sõltumatute asjaolude esinemise korral. Prantsusmaal vastutab looma järelevaataja viimase poolt tekitatud kahju eest sõltumata sellest, kas ta järgis looma pidamisel vajalikku hoolt või mitte. Loomapidaja saab aga vastutusest vabaneda kolmel juhul:

- 1) kui kahju tekkis vääramatu jõu tagajärjel,
- 2) kui kahju tekkis kannatanu tegevuse tulemusel või
- 3) kahju tekkis mõne kolmanda isiku tegevuse tulemusel.

Siiski on vastutuse välistamine nendel alustel pigem erandlik, sest loomapidajal on kohustus kõiki asjaolusid väga täpselt ja kindlalt tõendada, mis ei ole tihtipeale lihtne. Mis puutub hobustesse ja ratsasporti, siis näiteks hobust ehmatavat pikselööki peetakse Prantsusmaal selliseks vääramatu jõu asjaoluks, mis välistab hobuse seljast heidetud ratsaniku nõuded hobuse omaniku vastu.

Kui võtta näiteks eelkirjeldatud kohtuasjas arutatud juhtum, kus hobune hakkas teadmata põhjusel galopeerima ning ratsutaja maha viskas, siis sel puhul võiks taluomanik vastutusest vabaneda vaid siis, kui ta suudaks ära tõendada, milline sündmus täpselt hobuse ehmatuse põhjustas. Suurbritannias seevastu kasutatakse loomapidaja süüülise vastutuse mudelit - loomaomanik vastutab looma tekitatud kahju eest vaid juhul, kui ta teadis või pidi teadma, et tema loom on ohtlik -samas kui loom käitub täiesti ootamatul ja ettearvamatul moel (nt muidu rahulik hobune hakkab esmakordselt ja ootamatult perutama), siis vastutust ei järgne. Kõige keerulisem on olukord Saksamaal, kus kohtud lähtuvad loomapidaja vastutuse küsimustes ühest väga vastuolulisest ülemkohtu lahendist. Saksa tsiviilseadustiku § 833 järgi vastutab kodulooma pidaja üldiselt looma poolt tekitatud kahju eest, väljaarvatud siis, kui ta näitas looma järele valvamisel üles vajalikku hoolt või kui kahju oleks tekkinud ka sellest hoolimata. Niisiis seaduse järgi on loomapidaja vastutus seotud sellega, kas ta oli piisavalt hoolas ja ettevaatlik või mitte. Saksamaa LV Ülemkohus on aga ühes hobuse seljast heidetud ratsanikku puudutavas kohtulahendis seda sätet hoopis kannatanu kasuks tõlgendanud, hoolimata sellest, et asjaolude kohaselt ei saanud loomapidaja tegevusele midagi ette heita. Seda otsust on palju kritiseeritud, ent sisuliselt on siiski tegemist kõigi Saksamaa kohtute jaoks „kohustusliku“ tõlgendusega. Nagu näidetest näha, puudub ka Euroopas selles küsimuses ühtne praktika, ent paljud riigid siiski ei tunnista Eestis täna kehtivat nn absoluutse vastutuse põhimõtet.

Kõike eelnevat silmas pidades jääb endiselt õhku küsimus, mida peaksid Eesti hobuseomanikud ja ratsutamisteenust pakkuvad isikud tegema ja arvesse võtma, et oma riskivastutust minimiseerida? USA-s näiteks on loomapidajal võimalik oma vastutus kokkuleppega välistada. Kas sellised kokkulepped oleks ka Eestis kehtivad, on täna veel

lahtine ning ootab selgitamist kohtupraktikas. Sellegipoolest on igal juhul kasulik sõlmida kliendiga enne ratsasõidu algust kirjalik kokkulepe, milles isik tunnistab, et on teadlik ratsutamisega kaasnevatest ohtudest ning tegutseb omal riisikol ja vabastab loomapidaja seonduvast vastutusest. Kui selline kokkulepe peaks VÕS § 1051 alusel tühiseks osutama, siis on see igal juhul väikeseks kinnituseks kliendi suhtumisest ning võib-olla teadvustab talle paremini meelelahutusega kaasneda võivaid ohtusid. Hetkel on ainus kindel võimalus end klientide kahjunõuete vastu täielikult kaitsta sõlmida vastutuskindlustuse leping mõne kindlustusettevõttega. Tegemist on vabatahtliku kindlustusega, millega loomapidaja saab ennast just selliste nõuete vastu kindlustada. Sarnaselt liikluskindlustusega ei vabasta see küll loomapidajat vastutusest, ent kõik võimalikud kahjuhüvised maksab kannatanule loomapidaja asemel tema kindlustusandja.